

Osman F. Sertkaya- Rysbek Alimoz, Eski Türklerde Para (Göktürklerde, Uygurlarda ve Türgişlerde), Ötüken, İstanbul 2006, 160 s.

Eski Türkçenin seçkin araştırmacısı Rahmetli Hüseyin Namık Orkun (1902-1956)'un hatırasına ithaf edilen bu eserde, Türk tarihinin ve kültürünün ihmal edilmiş bir konusu, "para" ele alınmıştır. Sahasında ilk sayılabilecek olan bu eserle, Türk kültür tarihinde çok önemli bir boşluk dolmuş bulunmaktadır.

Dokuz sayıfeli uzun bir "Sunuş" sonrasında üç siyasi teşekküle dağılmış onaltı makalenin yer aldığı bu eserde, ilk olarak Osman F. Sertkaya, "Göktürk, Uygur ve Türgiş Sikkeleri Üzerinde Bibliyografya"yı vermektedir (s.XIX-XXIV) . Sonrasında da yine Osman F. Sertkaya (2. makale, s. 1-10.) den başlayarak Hüseyin Namık Orkun (3. makale, s. 11-14), A. M. Şçerbak (4. makale, s. 15-19), A. S. Amanjolov (5. makale s. 21-24), İ. G. Dobrodomov (6. makale, s. 25-29), İ. L. Kızlasov (7. makale, s. 31-61) ve S. G. Klyaştorıny (8. makale, s. 63-68)'ın Göktürk sikkeleri üzerindeki makaleleri sıralanmıştır. Eserin önemli bir yönü, Rusça olan makalelerin Türkçesinin verilmiş olmasıdır.

"Uygurlarda Para" kesiminde, E. R. Tenişev (9. makale, s. 69-72) ile Osman Fikri Sertkaya'nın beş makalesi ardı arkasına yer almıştır (10-14. makaleler, s. 73-142). Eser A. N. Bernştam'ın Türgiş sikkeleri hakkında 1940 ve 1951 de yayımlanmış iki makalesi ile (15-16. makaleler, s. 143-160) sona ermektedir.

Araştırmaların sonuçlarına gelince, Göktürk çağına ait sikkelerin tedavülden çok, hatıra olmak üzere darp edildiği, genellikle boyuna asıldığı veya kadınların başına dizilmiş olabileceği belirtiliyor. Bu hüküm, şüphesiz ki sadece ele geçebilen sikkelerin durumuna göre verilmiştir. Çok büyük sayıdaki Çin sikkelerine göre daha az sayıda olmalarının da uyardığı bir ilk netice sayılabilir. Muhakkak ki Göktürk Hakanları, sikke=para'nın bir hâkimiyet sembolü olduğunu bilmişlerdir.

Uygurlardaki para hakkında Türkçe belgelerin de imkânıyla bilgimiz daha çoktur. Zaten Osman F. Sertkaya daha çok bu belgeleri dillendirmiştir. Bunların Türk kültür hayatındaki etkileri de zaman zaman söz konusu edilmiştir.

Türgiş Sikkeleri, ilk araştırmacı A. N. Bernştam'ın yazdıklarına münhasır kalmıştır. Oysa İç Asya'daki kazılarda nerede ise yüzlerce yeni Türgiş sikkesi bulunmuş ve her geçen gün bulunmaktadır. Onların üzerinde daha çok çalışılması gerekmektedir.

Netice olarak Türk ekonomik hayatının, VI-VIII. yüzyıllarının para=sikke yönü üzerinde çalışacaklar için, Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya'nın himmetiyle çok güzel ve yararlı, adeta bir el kitabı yayımlanmıştır. Genç araştırmacıların bundaki bilgilerden hareket ederek daha geniş ve ayrıntılı neticelere ulaşmaları temenni edilir.

Tuncer Baykara *

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Bornova-İZMİR.

